

Jaarverslag 2018

Werkgroep Vrijwillige Weidevogelbescherming Randmeerkust

Flip Nijhoff

Oktober 2018

www.weidevogelbeschermingrandmeerkust.nl

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	3
2	Werkgebied	3
3	Uitvoering 2018	4
4	Beschermingsactiviteiten	5
5	Flankerende maatregelen	6
6	Het weer tijdens het broedseizoen 2018	7
7	Resultaten 2018	8
	7.1 Aantal gevonden legsels	8
	7.2 Legsels per periode	9
	7.3 Broedresultaat 2018	10
	7.4 Verliezen door predatie	10
	7.5 Verliezen door landbouwactiviteiten	11
8	Overzicht van de deelgebieden	11
9	Broedpaar- en gezinstelling	12
10	Communicatie en PR	12
11	Conclusies en vooruitblik 2019	13
12	Investeringsen 2019	14

1. Inleiding

Dit is het jaarverslag 2018 van de Werkgroep Vrijwillige Weidevogelbescherming Randmeerkust. Het is het tweede jaarverslag van de Werkgroep en geeft een overzicht van het broedseizoen 2018. We zien het jaarverslag als een goede methode om meer bekendheid te geven aan ons beschermingswerk.

In de eerste plaats richting onze opdrachtgever, de Natuur-en Milieucoöperatie Randmeerkust. Maar zeker ook voor de andere partijen die betrokken zijn bij het in stand houden en ontwikkelen van het Kerngebied Weidevogels langs de Randmeren.

De verschillende cijfers zullen worden vergeleken met die van 2017.

(foto Jolanda Prins)

2. Werkgebied

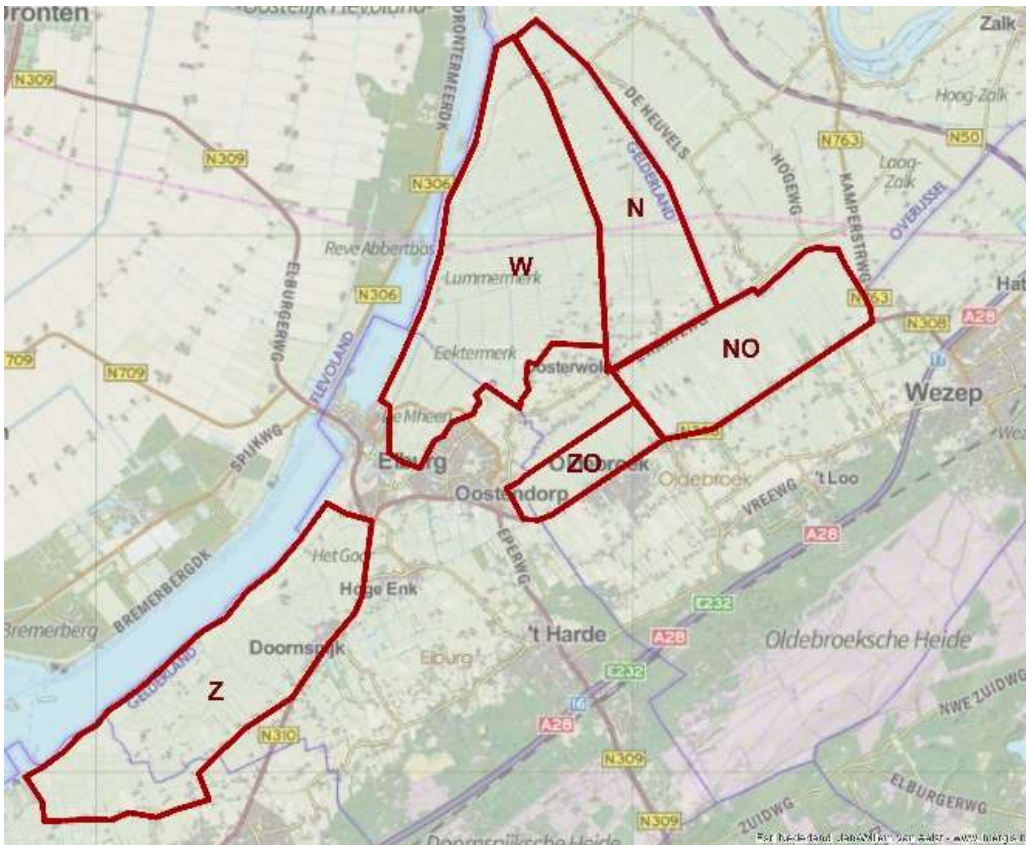
Het gebied van de Randmeerkust loopt van de Gelderse Gracht (tussen Oosterwolde en Noordeinde) tot aan camping Polsmaten bij Nunspeet. Aan de ene kant wordt het gebied begrensd door de Randmeren (Drontermeer en Veluwemeer) en aan de andere kant door de Zuiderzeestraatweg. Bruto omvang van het gebied is ongeveer 6.000 ha. In de praktijk is het gebied echter kleiner: bebouwing, campings en gebieden waar al tientallen jaren geen weidevogels worden gesignaleerd worden in mindering gebracht. Omvang van het gebied dat geschikt is om als Kerngebied voor Weidevogels te fungeren ziet er als volgt uit:

- Gebied Zuid (Nunspeet en Elburg tot Flevoweg) 1.400 ha
- Gebied West (Polder van Oosterwolde) 1.670 ha
- Gebied Noord (Noordeinde-Oosterwolde) 880 ha
- Gebied Oost (Polder Oldebroek tot grens Overijssel aan de Kamperstraatweg) 1.070 ha

Totaal 5.020 ha

Daarnaast is de werkgroep actief in een paar kleinere gebieden die buiten het kerngebied voor weidevogels vallen, zoals aan de Huisdijk, de Broekdijk en de Stadsweg (globaal tussen 't Harde en de Hoge Enk).

Onder de weidevogels rekent de werkgroep de klassieke vijf: kievit, grutto, tureluur, wulp en scholekster. Overige soorten. Zoals leeuwerik, graspieper en gele kwikstaart worden als "bijvangst" beschouwd. In ieder geval worden geen zwanen, ganzen, meerkoeten en eenden geregistreerd.

3. Uitvoering 2018

De Werkgroep Vrijwillige Weidevogelbescherming Randmeerkust doet haar werk door samen met boeren (waarvan de meesten zijn verenigd in de Natuur-en Milieu Coöperatie Randmeerkust) en loonwerkers de nesten van akker- en weidevogels voor of tijdens landbouw-werkzaamheden op te sporen, te markeren en te beschermen. Het gaat daarbij om landbouw-bewerkingen, zoals bemesten, slepen, rollen, beweiden, maaien, ploegen, eggen, inzaaien en onkruid bestrijden.

Door de nesten van weidevogels tijdig en goed te markeren, kunnen boeren en loonwerkers de locatie van de nesten duidelijk zien, zodat ze er tijdens hun werkzaamheden rekening mee kunnen houden. Dit doen ze door tijdens de bewerking om het nest heen te rijden, door de nesten af te dekken en/of de nesten zo

nodig te verplaatsen. Als de boer daar zelf geen tijd voor heeft kunnen ze de hulp inroepen van de vrijwilligers.

Vanaf april 2018 zijn we gestart met testvluchten met de weidevogeldrone, die ingezet kan worden voor het sneller opsporen van nesten en kuikens, zonder dat hiervoor het veld ingelopen hoeft te worden. Afgelopen seizoen is geprobeerd om zoveel mogelijk ervaring op te doen en de kinderziektes er uit te halen, zodat de drone vanaf het broedseizoen 2019 goed ingezet kan worden.

Behalve nesten opsporen en beschermen hebben de vrijwilligers ook de taak om de boeren steeds zo goed mogelijk op de hoogte te houden van de voortgang: hoeveel nesten van welke soort liggen er nog op welk perceel? Welke nesten zijn uit? En vooral: waar lopen er kuikens in het gras, in verband met voorgenomen maai-activiteiten. Het beschermen van aanwezige kuikens is een zeer belangrijk element in de beschermings-activiteiten. Hierbij kan getracht worden de kuikens vroegtijdig uit een perceel te “verjagen” via het plaatsen van stokken met linten/plastic zakken. Ook kan worden onderhandeld met de boer om, bij aanwezigheid van kuikens, het maaien nog met enkele weken uit te stellen. Hiervoor ontvangt de boer dan een extra vergoeding van de NMC Randmeerkust (pakket Last Minute beheer).

Landelijk is de weidevogelstand sinds begin jaren '90 gehalveerd. Die conclusie kan voor het Randmeer-gebied, wegens het ontbreken van betrouwbare gegevens) niet getrokken worden. De werkgroep gaat er echter van uit dat er in dit gebied wel degelijk sprake is geweest van een daling in de afgelopen 25 jaar. De laatste 5 jaar is de situatie in ons gebied redelijk stabiel:

wellicht een kleine daling. Echter vertoont de grutto wel een duidelijke dalende tendens.

4. Beschermingsactiviteiten

In 2018 hebben de vrijwilligers gebruik gemaakt van de volgende zaken om nesten en kuikens te beschermen:

- Plaatsing van duidelijke stokken bij het nest (met witte punten)
- Aangeven van een ruim aantal vierkante meters rond een nest dat gespaard moet worden tijdens het maaien
- Op akkerland nesten in mandjes leggen en verplaatsen bij de diverse werkzaamheden
- Plaatsen van sleepslang-beschermers tijdens bemesten via de sleepslang
- Actief informeren van loonwerkers over de situatie op de te bewerken percelen
- Beschikbaar stellen loonwerkers-app voor het kunnen bepalen van de locatie van nesten door boer of loonwerker
- Direct informeren van de lokale jager (wbe) bij overmatige predatie
- Verjagen van kuikens uit grasland dat gemaaid gaat worden
- Overleggen met de boer (direct of via de veld coördinator van de NMC Randmeerkust) over last-minute uitstel van het maaien
- Weren van verstorende effecten uit de weilanden en akkers; b.v. mensen met honden, spelende jeugd, mensen met modelvliegtuigen/drones/metaaldetectoren
- Monitoren van braakstroken op maispercelen t.b.v. de kievitskuikens

5. Flankerende maatregelen

Naast de directe beschermende maatregelen, zijn er in de aanloop naar het seizoen 2018 ook een aantal flankerende maatregelen genomen, om er voor te zorgen dat het gebied zo aantrekkelijk mogelijk blijft voor de weidevogels. Zo is o.a. in de afgelopen winter het volgende gerealiseerd:

- Kappen van solitaire bomen en struiken in de open polders, die als uitkijkpost voor roofvogels zouden kunnen dienen. Deze winter zijn er 6 bomen verdwenen in de Polder van Oosterwolde en 4 in Doornspijk, waardoor het karakter van de polder meer open is geworden, en daardoor aantrekkelijker voor weidevogels.
- Aanwezigheid van 4 vossenvallen om de predatiedruk van de vos beheersbaar te houden (in overleg met NMC Randmeerkust en de betreffende WBE's).
- Overleg met gemeenten om voor verstorende activiteiten binnen het Kerngebied voor Weidevogels geen vergunningen meer af te geven, zoals vliegen met paramotoren, realisatie zweefvliegveld, aanleg nieuwe wandelpaden dwars door de weilanden, etc.
- Advies aan boeren om hun land aantrekkelijker te maken voor weidevogels, zoals aanleg plasdras, bemesten met ruige stalmest en zorgen voor aanwezigheid van nestmateriaal in het weiland (stro, verdroogde vegetatie van slootkanten)
- Plaatsen van vlonders over te diepe sloten tussen een aantal maispercelen en aangrenzend weiland, om de jonge kuikens de gelegenheid te geven snel naar voedselrijk en beschut grasland te verhuizen.
- Plaatsen van borden bij kritische percelen om aan te geven dat het een broedgebied betreft, en dat toegang tot het perceel verboden is.
- In samenwerking met de BOA's in de Polder van Oldebroek tot en met de Pasen door vrijwilligers gesurveilleerd om eierstroperij te verhinderen

6. Het weer tijdens het broedseizoen 2018

De start van het seizoen in maart was minder goed: de eerste week vroom het nog. Van 10 tot 12 maart was het extreem warm en daarna kwam nog een keer een week met vorst en veel wind. Pas vanaf 21 maart was er sprake van min of meer normaal weer voor de tijd van het jaar. De eerste Kievitseieren werden dit jaar ruim een week later gevonden dan in 2017.

Vooral de periode medio mei tot eind juni was niet gunstig voor de kuikens: door de aanhoudende droogte waren er minder insecten in het veld, zodat het voor de jonge vogels lastig werd om hun dagelijkse rantsoen binnen te krijgen. Water was ook lastig verkrijgbaar.

Januari 2018: Zeer zacht, somber en vrij nat

Februari 2018: Uitzonderlijk zonnig, koud en droog

Maart 2018: Koud, normale hoeveelheid neerslag en zonneschijn

April 2018: Zeer zacht en zeer nat met een 4-tal zomerse dagen

Mei 2018: Record warm, zeer zonnig en droog

Juni 2018: Zeer warm en zeer droog

Door de late kou werd het eerste gruttnest pas 10 dagen later gevonden dan in 2017 (10 april tegen 3 april vorig jaar).

7. Resultaten 2018

7.1 Aantal gevonden legsels

In 2018 werden er bijna 1.250 legsels gevonden. Dat is iets minder dan in 2017. Het seizoen kwam later op gang en de indruk bestaat dat het aantal vervollegsels lager ligt dan in 2017. De achterstand die we in maart ten opzichte van 2017 opliepen is daarna niet meer goedge maakt.

	2016	2017	2018
Kievit	969	1.145	1.082
Grutto	101	75	75
Scholekster	39	59	57
Tureluur	20	37	30
Wulp	3	5	3
Totaal	1.132	1.321	1.247

Op 21 maart 2018 werd het eerste kievitsei in ons gebied gevonden (10 dagen later dan in 2017). Albert Boschman vond het eerste ei in een perceel in de Broeklanden, gemeente Oldebroek. Enkele dagen later werden ook de eerste eieren in Nunspeet (Leen Kroneman) en Elburg (Sia Lugtenburg en Elly Bredewout) gevonden.

Schouwen eerste kievitsei door Burgemeester van Oldebroek

7.2 Legsels per periode

Als we kijken in welke periode de legsels zijn gevonden, dan valt op dat zowel aan de voorkant van het seizoen (1^e helft maart), als aan de achterkant (2^e helft juni) geen enkel legsel is gevonden. In maart was de oorzaak de zeer koude start van het seizoen. In juni was de oorzaak dat vanaf begin juni de mais reeds dermate hoog stond, dat zoeken niet meer mogelijk was.

Als we het aantal gevonden legsels onderverdelen naar periode waarin ze zijn gevonden, ontstaat het volgende beeld:

	Kievit	Grutto	Scholekster	Tureluur	Wulp	Totaal 2018	Totaal 2017
1 ^e helft mrt						0	8
2 ^e helft mrt	124					124	235
1 ^e helft apr	344	6	1	1		352	346
2 ^e helft apr	167	39	8	20		234	152
1 ^e helft mei	175	15	21	5	3	219	249
2 ^e helft mei	194	10	12	4		220	293
1 ^e helft jun	78	5	15			98	30
2 ^e helft jun						0	8

7.3 Broedresultaat 2018

Van alle gevonden legsels is 73% uitgekomen. Dat is hoger dan afgelopen jaar, maar iets lager dan in 2016. Ook dit jaar was predatie de belangrijkste oorzaak van het verlies.

	2016	2017	2018
• Uitgekomen legsels	75%	69%	73%
• Verlies door predatie	12%	21%	18%
• Verlies door bewerking	13%	10%	9%

Predatie baart zorgen; in het voorseizoen gaan heel veel nesten verloren. Aangenomen mag worden dat de predatie onder kuikens nog veel hoger ligt. Daar hebben we echter verder geen zicht op. Predatie is ook niet overal gelijk. Uitschieters dit jaar zijn het gebied Hoge Enk (29%) en Doornspijk (26%). En aan de andere kant de Broeklanden met slechts 6% predatie.

7.4 Verliezen door predatie

Predatie zorgde voor 18% verlies van legsels. Dat zijn er 213. Uitsplitsing van de oorzaken:

- 108 kraai/meeuw
- 26 nachtpredatie (vos, bunzing, marter, etc.)
- 79 predator onbekend

Predatie door kraai/meeuw is hoog. Dit verschijnsel doet zich hoofdzakelijk voor in de tweede helft van maart en de eerste helft april. Later in het seizoen is het beperkter.

In 2018 was er het knelpunt dat predatoren tot half april niet bejaagd mochten worden ten gevolge van maatregelen rond de uitbraak van vogelgriep, net buiten ons gebied.

Dit jaar zijn er waarschijnlijk geen nesten verloren gegaan door eierstropers: plaatsing van de borden en gerichte controle door BOA's en surveillance door vrijwilligers lijken effect te hebben gehad.

7.5 Verliezen door landbouwactiviteiten.

In 2018 zijn 102 nesten gesneuveld door landbouwactiviteiten. Meestal ligt de oorzaak in onvoldoende of niet tijdige communicatie tussen boer en vrijwilliger. Ook de tussenschakel van loonwerker is soms de reden dat nesten verloren gaan. Nadere details van de verlies-oorzaken:

- Beweiding 10
- Maaien 12
- Ploegen/eggen 17
- Bemesten 10
- Verlaten 53

8. Overzicht van de deelgebieden

Het totale gebied van het kerngebied voor weidevogels aan de Randmeerkust kan worden onderverdeeld naar 4 hoofdgebieden die goed van elkaar gescheiden zijn: Broeklanden, Polder van Oosterwolde, Doornspijk en Nunspeet (nieuw vanaf 2018). Daarnaast beschermen we ook nog in het gebied rond Hoge Enk, dat buiten het kerngebied valt en waar de boeren dus geen subsidie kunnen aanvragen voor beheersactiviteiten. Per gebied zijn in 2018 de volgende aantallen legsels gevonden:

	Kievit	Grutto	Scholekster	Tureluur	Wulp	Totaal
• Oosterwolde	465	32	18	14	3	532
• Broeklanden	286	33	24	6		349
• Nunspeet	144	6	6	5		161
• Doornspijk	79	4	4	4		91
• Hoge Enk	108		5	1		114
						1.247

De Polder van Oosterwolde en de Broeklanden (Polder van Oldebroek) zijn de gebieden waar veruit de meeste legsels worden gevonden. Opvallend is de goede score van Nunspeet: op basis van deze aantallen nog een keer een bevestiging dat dit gebied terecht per 2018 werd opgenomen in het Kerngebied voor Weidevogels.

9. Broedpaar- en gezinstellingen

In 2018 is in opdracht van de NMC Randmeerkust voor de tweede keer een broedpaar- en gezinstelling voor grutto's georganiseerd. Doel van deze BTS-tellingen is:

- In kaart brengen hoeveel broedparen van grutto's er in het gebied aanwezig zijn
- 4 weken later opnieuw een telling houden om te kijken hoeveel gruttopen met kuikens er nog in het gebied aanwezig zijn.

Vergelijking van de uitkomst van beide tellingen geeft dan een beeld welk percentage van de broedende vogels ook daadwerkelijk jonge vogels hebben voortgebracht (het Bruto Territoriaal Succes).

De eerste telling (broedpaartelling) werd gehouden in week 18 (30 apr t/m 5 mei) De tweede telling (gezinstelling) werd gedaan in de week 22 (28 mei t/m 2 juni) De resultaten:

	<i>Aantal broedparen</i>	<i>Aantal gezinnen</i>	<i>BTS%</i>
	<i>Begin mei</i>	<i>begin juni</i>	
• Broeklanden	36	68	188%
• Doornspijk/Nunspeet	17	10	58%
• Polder van Oosterwolde	62	56	90%
	115	134	116%

Deze cijfers lijken niet consistent: bij de gezinstelling zou je (veel) minder paren moeten tellen dan bij de broedpaartelling. Een oorzaak hiervan kan zijn dat we beide tellingen een week te vroeg hebben verricht. Bij een week later hadden we meer broedparen en minder gezinnen geteld. Dan klopt het beeld beter. Ook is niet helemaal uit te sluiten dat we bij de broedpaartellingen een aantal grutto-nesten hebben gemist. Planning en uitvoering van de BTS-tellingen is voor 2019 een belangrijk aandachtspunt.

10. Communicatie en PR

Ook in 2018 hebben we getracht een ruime bekendheid te geven aan onze werkzaamheden. In totaal hebben we met verschillende onderwerpen zo'n 10 keer het lokale nieuws gehaald. Daarnaast hebben we ook een aantal partijen meegenomen op excursie in het veld, om ons werk en ons beleid "live" onder de aandacht te brengen. Onze activiteiten in 2018:

- Promoten van onze website www.weidevogelbeschermingrandmeerkust.nl Dit leverde bijna 8.000 “bezoekers” aan de site op.
- Inzet van een facebook-pagina om ons werk bij een brede publiek in beeld te brengen. Dit leverde in 2018 ca. 25.000 bezoekers op.
- Publiciteit rond de uitreiking van het Voor Elkaar beeldje door de gemeente Oldebroek aan coördinator Sjirk Overal
- Publiciteit rond plaatsing eerste weidevogelborden in de gemeenten Oldebroek (door de burgemeester), Elburg en Nunspeet (beide door wethouders).
- Excursie in het veld met een fotograaf en een journalist
- Film gemaakt door LOCO over het werken met de weidevogeldrone (door Jan Slagboom en Sjirk Overal)
- Interview op radio Nunspeet met Flip Nijhoff
- Presentatie van onze werkzaamheden aan natuurvereniging het Groentje in Wezep
- Vertegenwoordiging in Klankbordgroep verbetering Noordelijke Randmeerdijk
- Vertegenwoordiging in het Polder Comité Oosterwolde
- Werkbezoek adviseur natuur en landschap van de gemeente Elburg
- Presentatie van onze werkzaamheden aan de SLE (Stichting Landschapsbeheer Elburg)
- Input verzorgd in nieuw bestemmingsplan Buitengebied Elburg
- Presentatie op boomplantdag Oldebroek n.a.v. verplaatsing bomen
- Deelname aan milieu-overleg Bad Hoophuizen (Nunspeet)
- Publiciteit rond het vinden van het eerste Kievitsei in de gemeenten Elburg, Nunspeet en Oldebroek
- Deelname aan inspiratie-avond ANV's te Gorssel
- Aanwezig geweest met een stand op 3 open dagen bij boeren (Magre, Ko Kalf en Nagelhoud), waarbij ook de weidevogeldrone is gepresenteerd
- Demonstratie weidevogeldrone tijdens de ledenvergadering van het Collectief Veluwe, in het Noorderhuukien op Noordeinde

Daarnaast hebben we zelf nog bezoeken gebracht aan een bijeenkomst voor Weidevogelboeren in Rohel en bijeenkomsten in het kader van Vruchtbare Kringloop en nieuwe beheerpakketten van het waterschap.

11. Conclusies en vooruitblik 2019

Het broedseizoen 2018 viel niet tegen. Door de kou kwam het pas laat op gang, en aan de andere kant waren we in de tweede helft van juni al klaar door het aanhoudende goede weer. De tendens is dat Kievit en grutto goed op peil blijven en zelfs een kleine stijging te zien geeft.

Wat wel zorgen baart is de indruk dat er heel veel kuikens sneuvelen. Door predatie, maai-werkzaamheden en de hoge temperaturen in mei/juni.

We zullen in 2019 nog meer aandacht moet hebben voor het overleven van kuikens.

- Herkenbaarheid van de stokken met witte punten is nog niet altijd optimaal. We gaan kijken hoe we dit nog kunnen verbeteren.

- Plaatsing van het weidevogelbord heeft er mede voor gezorgd dat er geen eierstropers meer zijn aangetroffen. In 2019 gaan we door met bijplaatsen van deze borden bij de toegang tot kwetsbare percelen.
- Verbeteren van de boekhouding door degenen die zelf de GPS-coördinaten doorgeven
- Meer aandacht schenken aan bescherming van nesten en kuikens, o.a. door zelf (of via de veld coördinator) te overleggen met de boeren bij het maai-proces (vergroten aandeel last-minute beheer).
- Broedpaar-en gezinstelling meer plannen op de eerste hausse aan grutto-legsels i.p.v. op het eerst gevonden legsel
- Samen met de veld coördinator en de WBE's invulling geven aan de uitgangspunten van het Predatiebeheerplan
- Opnieuw goede afspraken maken met de BOA's om het tijdens het broedseizoen onbevoegd betreden van de akkers en weilanden tegen te gaan.
- Doorgaan met kap-activiteiten om het open karakter van de belangrijkste weidevogelgebieden te verbeteren
- Uitbreiden van het aantal plas-dras gebieden van 12 naar 19
- Gezien de ervaringen in 2018: doorgaan met plaatsen van vlonders over sloten voor de meest urgente gevallen
- Actieve inzet van de weidevogeldrone voor het opsporen van nesten en kuikens
- Verbeteren communicatie tussen boeren en vrijwilligers (o.a. door maken van goede lijsten met contactgegevens)

12. Investerings 2019

Er zullen in 2019 een aantal investeringen moeten worden gedaan om de bescherming van weidevogels te versterken. Deze investeringen omvatten 3 gebieden:

- a. Verbeteren biotoop voor weidevogels door aanpassing van het landschap in de belangrijkste broedgebieden
- b. Maatregelen om de predatie van nesten en kuikens van weidevogels tegen te gaan
- c. Verbeteren/uitbreiden van de middelen die de vrijwilligers nodig hebben voor een goede uitvoering van hun beschermingswerk

(foto's: Bennie v.d. Brink)

